

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת אחרי קדושים תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתנ"ז

דרשת פרקי אבות

התורה וחכמתו מתקיימת, אבל בשאר דברים נשאר בטפשותו. ואם אין יראת חטאו קודמת, אז אף על פי שהגזירה היתה שיהא חכם, מטפשין אותו בלימוד התורה, ואין חכמתו מתקיימת, ומתקיימת הגזירה שיהא חכם בשאר עניניו, ונענש בשביל שאינו לומד כדי לשמור ולעשות ע"ש. ולכן שפיר יתכן חכם במילי דעלמא ולא בתורה, או חכם בתורה ולא במילי דעלמא.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, ונשלב אותו בעניני דיומא, הנה בשבוע זו חל ל"ג בעומר, יומא דהילולא של התנא האלקי רבן שמעון בן יוחאי, אשר כמו שהקב"ה הוא לכל כן רבי שמעון לכל, אפילו לפחותים (בית אהרן). וכדי שיהיה לנו איזה קשר עם אותו צדיק מרחוק, נפתח במאמר מדברי תורתו, ויהיו שפתותיו דובבות להמליץ טוב גם עלינו.

בפיוט (בהזמר בר יוחאי) נאמר, בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים, סוד תורה כציצים ופרחים, נעשה אדם נאמר בעבורך ע"כ. ויפלא מאוד היכן נרמז דבר זה שרק בעבורו נאמר נעשה אדם (בראשית א-כז), הלא היה לעם ישראל עוד קדושים וטהורים, האבות הק' והשבעה רועים, וכי עבורם לא נאמר נעשה אדם. ומה גם, אם כן למה ברא ה' ששים רבוא נשמות שירדו לעולם, אשר עבורם אין תכלית בנעשה אדם. וגם מהו הכוונה במה שמקדים ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים.

במשנה (אבות ג-ט) רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת. הוא היה אומר, כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרובה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת ע"כ. וזה מרומז במה שאמר משה יערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי (דברים לב-ג), כי הצלחת התורה שתעשה פירות ותצמיח כמו מטר שמצמיח הארץ, הוא רק כאשר יראת חטאו קודמת לחכמתו, נוטריקון לקח"י. ודוד המלך אומר (תהלים קיט-גז) חלק"י ה' אמרתי לשמור דבריך, אני מקדים במחשבתי ללמוד כדי לשמור ולעשות, וחלק"י ה', להיות יראת חטא קודם לחכמתו, לומר קודם הלימוד שלומד כדי לשמור מצותיך.

והנה מדברי המדרש שמואל (הובא בתוספות יום טוב) אנו למדים בזה עוד ביאור, ויתיישב בדבריו, מה שרואים כמה פעמים בני אדם שראשם סתום מלהבין דברי תורה, אבל בשאר עניני העולם המה חכמים גדולים ומצליחים. ולעומת זה יש תלמידי חכמים, אבל מחוץ ללימודם חסר להם חכמה במילי דעלמא. אך הענין הוא, כי אמרו (נדה טז:) דמלאך הממונה על הריון נוטל הטפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו, טפה זו מה תהא עליה, חכם או טפש וכו' ע"ש. ואם כן החכמה והטפשות הוא גזירה מן השמים. אמנם אם יראת חטאו קודמת לחכמתו, אפילו נגזר עליו שיהיה טפש, מתבטל הגזירה לגבי לימוד

ובאגרא דכלה (צירופי בראשית אות נה) כתב לרמז את רבי שמעון בן יוחאי בתחלת הבריאה, שאמר הכתוב 'בראשית' ברא אלקים וגו' (א-א). שהוא צירוף אותיות א"ת רשב"י, נוטריקון א'זר ת'זרת ר'בי ש'מעון ב'ן י'וחאי ע"ש. ויש להבין למה נרמז זאת תיכף בהתחלת הבריאה.

ונראה בהקדם לבאר מה שאמרו בגמרא (שבת קלח:): שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב הונא, אימא לן איזי הנך מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב, תרתי בשבת וחדא בתורה. שלח ליה וכו', דאמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל וכו'. תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה, אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל וכו'. תניא רבי שמעון בן יוחאי אמר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו (דברים לא-כא), אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו (עמוס ח-יא), שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד ע"כ.

ובלקוטי מוהר"ן (בריש ספרו) כתב, כי סופי תיבות של כי ל'א תשכ'ח מפי' זרעו, הם אותיות 'יוחאי', לרמז כי לא תשכח מפי זרעו של זה בעצמו, שעל ידי זרעו של יוחאי לא תשתכח תורה מישראל ע"ש. (וכן הוא בתפארת שלמה מאמרי ל"ג בעומר). וראיתי בשם הרד"ק הבית ישראל מגור זצ"ל שאמר, שזהו הכוונה (בהזמר של בר יוחאי) תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו, כי באמת היתה עתידה תורה להשתכח מישראל מקושי הגלות והשיעבוד, ורק מכח צעקתו של רבי שמעון, 'ח'ו שתשתכח תורה מישראל', אותה צעקה היא שמחזיקה את התורה בישראל במשך כל שנות הגלות. וזהו 'תורתו מגן לנו', מה שאמר אז רבי שמעון שלא תשתכח התורה, זהו מגן לנו ומאירת עינינו ע"כ.

*

ונראה עוד, כי יש בדברים אלו רמז לכל ישראל לומד תורה, שעתידה תורה שתשתכח ממנו אחר לימודו, ויצטרך תמיד לחזור על תורתו ולשננו, כי מעצם לימודו לא תתקיים בידו, ועתיד שתשתכח ממנו. וכמו שאמר הכתוב (משלי כג-ה) התעייף עיניך בו ואיננו [כרגע שתכפול עיניך לעמצו, ואין אותה גירסא מצויה בך], ויש

לחדש לימודו יום אחר יום כדי שתתקיים בידו. ואמרו חז"ל (סוטה לה.) שאמר ה' לדוד, דברי תורה שכתוב בהן התעייף עיניך בו ואיננו, אתה קורא אותן זמירות היו לי חוקיך (תהלים קיט-נד) וכו' ע"ש. ואמרו (הגיגה טו.) דברי תורה קשים לקנותן ככלי זהב וכלי פז, ונוחין לאבדן ככלי זכוכית [על ידי שכחה] ע"ש.

אמנם מצינו בגמרא (ברכות לב:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת. ופריך וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום לתפלה, תורתן היאך משתמרת ומלאכתן אימתי נעשית, אלא מתוך שחסידים הן תורתן משתמרת [בתוך לבם שאין לימודם משתכחת] ומלאכתן מתברכת ע"כ. ואמרו (מגילה ו:) יגעתי ומצאתי תאמין, ולא אמרן אלא לאיחודי, אבל לאוקמי גירסא [שלא תשתכח ממנו] סיעתא דשמיא הוא [דיש שיגע ואינו מוצא] ע"כ. וכן אמרו (שבת לא.) יראת ה' היא אוצרו (ישעיה לג-ו), וברש"י היא עיקר החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון ע"כ.

והטעם ששכחת התורה מצויה בבני אדם, ולא בחסידים וצדיקים, הוא משום כי תורתנו הקדושה אינה חכמה כשאר החכמות שיש בעולם, שהלומד אותה פעם אחת לימודו מתקיימת ונקבע במוחו, אלא התורה היא קדושה נוראה, חכמת אלקי אשר הוא היודע והוא המדע, וקוב"ה ואורייתא חד הוא, וגוף האדם שהוא חומר גוש ומגושם, אינו מחזיק ובלוע בתוכו קדושה רוחנית. ורק כאשר האדם מזכך גופו וחומר, בשבירת החומר מתאות גופו, ומרבה במצות ה' שמקדש האדם, אשר קדשנו במצותיו, אז כפי מה שנתקדש גופו כן התורה מקננת בתוכו. ולכן יראת ה' היא אוצרו לזכרון, ומתוך שחסידים הן תורתן משתמרת ולא משתכחת.

ומדה זו היתה ביתר שאת אצל רבי שמעון, ששיבר את גופו לשברי שברים, לאכול י"ג שנה בכל יום רק חרובין ומים, וישבו בחול עד צוארם בקיץ ובחורף, עד שבסופו נעשו בקעים וסדקים בגופו. וכאשר אמר לו רבי פנחס בן יאיר אוי לי שראיתך בכך, השיב לו אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי קושיא, הוה

אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו ע"ש. והיינו שלימוד התורה הקדושה הוא מגן לנו מזהיצר הרע, שרק על ידה יוכל להתגבר על יצרו. ולכן יש לאדם ללמוד גם ענינים שאין לו שייכות אצלו למעשה, כמו קדשים וטהרות בימינו. וגם מה שלמד ומונח אצלו בקופסא, יש עליו מצוה לחזור עליו וללמוד ולהגות בתורה יומם ולילה. ולכן עשה ה' שתשתכח תורה מישראל הלומדה, כדי שיעסוק בתורה תמיד.

אמנם זהו באנשים פשוטים, שאם לא היו שוכחים התורה, אחר שנים ושלוש שנים שלמד כל התורה, לא היה משגיח בה שוב שידוע כבר הכל. אבל בחסידים הלומדים תורה לשמה, הרי אמרו (אבות ו-א) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ומגלים לו רזי תורה, ונעשה כמעין שאינו פוסק, וכנהר שמתגבר והולך ע"ש. והרי התורה ארוכה מארץ מדה (איוב יא-ט), ועל כן גם אם לא ישכח תורתו, הרי הוא מחדש בתורת ה' כמעין, ומגלים לו מן השמים רזי תורה, ואין מן הצורך לשכח תלמודו כדי שלא יתבטל מלימוד התורה. וכמו שידוע מהאר"י הק' שאמר פעם לתלמידו רבי חיים ויטאל זי"ע, שנתגלה לו בחלום רזי תורה, אשר לא די מאה שנה שיוכל למוסרם לאחרים ע"כ. ואמרו (ילקוט שמואל קכט), אותה הלילה שברח דוד מלפני שאול, למד משמואל הנביא, מה שאין תלמיד ותיק לומד במאה שנה ע"כ. ולכן מתוך שחסידים הם תורתן משתמרת, כי אין הם צריכים לשכחת התורה כדי שיעסקו בתורה, כי גם אם לא ישכחנה לא יתבטל מתורתו, שהרי תורתו מתברכת ומתחדשת לו עוד ועוד, ובכל שעה ושעה ניתוסף לו חדשות, להיותו מעין שאינו פוסק.

ובגמרא שלנו איתא שתורתן משתמרת, ובירושלמי (שם) הגירסא, שתורתן מתברכת, ולפי מה שביארנו שניהם עולין בקנה אחת, דכיון שתורתן מתברכת, אם כן גם אם לא ישכח תורתו ולא יצטרך לחזור עליו, לא יתבטל מתורה חדשה אשר מאתו תצא תמיד, על כן גם תורתו שלמד משתמרת ולא משתכחת. וזהו שאמר דוד (תהלים קיט-ג) לעולם לא אשכח פיקודיך כי בם חייתני, אני לא נצרך לשכוח תורתני שאני לומד, כדי שלא אתבטל אחר שנים שלוש שנים מלימודי, כי בם חייתני, אני מוצא תמיד

מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי (שבת לג). ומי שרוצה להבין מה זה, יטעום אותו רק יום אחת ולהתנהג כמו רבי שמעון בהמערה, ואז נבין גודל חשיבותו. ולכן רבי שמעון לפי מדריגתו אמר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שהמוכך את גופו אין תורתו משתכחת, כי גוף קדוש בולע קדושת התורה בעצמו.

וזהו כוונת חז"ל (ברכות סג) זאת התורה אדם כי ימות באהל (במדבר יט-ד), אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה ע"ש. והיינו שאם רוצה שלא תשתכח תורתו, אלא יהיו דברי תורה 'מתקיימים' אצלו, אז יש לו להמית עצמו עליה, לשבר את גופו ולזכך חומר, שתוכל התורה למצוא מקומה אצלו.

*

אך יש עוד דברים בגו, דלכאורה יש להבין מה שביקש רמי בר יחזקאל מרב הונא, שיאמר לו מהנך מילי מעלייתא שהיה רב אומר, והשיב לו שרב אמר עתידה תורה שתשתכח מישראל, ומה מעלייתא יש בזה, הלא חורבן התורה היא. אך הכוונה דאיתא במדרש (קה"ר א-ג) לטובתו של אדם לומד תורה ושוכח, שאילו היה אדם למד תורה ולא שכחה, היה מתעסק בתורה שנים שלוש שנים וחוזר ומתעסק במלאכתו, ולא היה משגיח בה לעולם כל ימיו, אלא מתוך שאדם למד תורה ושוכחה, אינו מזיז ואינו מזיע עצמו מדברי תורה ע"כ. ואם כן מילתא מעלייתא יש בזה שישראל הלומד תורה עתיד לשוכחה, כדי שיהא דבוק תמיד בהתורה.

והענין בזה הוא, כי בפשטות היה נראה דסיבת מצות לימוד התורה ניתנה לנו, כדי שנדע את הדרך נלך בה, שנוכל לשמור ולעשות ולקיים את כל מצות ה' כראוי. אבל באמת יש בזה עוד סיבה, דאם לא כן, מה איכפת לן אם היה מתעסק בתורה שנים שלוש שנים וחוזר ומתעסק במלאכתו, הלא למד ואינו שוכח, ויקיים כל מצות ה' כראוי. אך יש בזה עוד טעם נוספת, והוא מה שאמרו חז"ל (קידושין ל:) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם

חיות חדש בתורה, במה שתורתי מתברכת להיות כמעין המתגבר בחידושים חדשים תמיד בתורה.

ולכן רבי שמעון בן יוחאי לפי עוצם חסידותו וקדושתו, שנעשה כמעין שאינו פוסק, הכריז ח"ו שתשתכח תורה מישראל, שאין צריכין לשכחה כדי להתמיד בתורה, כי תמיד ימצא חדשות בתורה, וכמאמרם (עירובין נד:) דדיה ירווך בכל עת (משלי ה-ט), למה נמשלו דברי תורה לדד, מה דד זה כל זמן שתינוק ממשמש בו מוצא בו חלב, אף דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם ע"ש.

וזוהו ביאור דברי המשנה, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. כי בעצם חכמת התורה לא מתקיימת בגוף מתרי טעמא, חדא, כי הוא גוש חומר, שאין רוחניות חכמת התורה מתדבקת בה בטבע, וכמו שפירש הרמ"א (או"ח סימן ו-א) ומפליא לעשות, ששומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני בדבר גשמי ע"ש. שנית, שאם לא ישכח לימודו, אז ילמדנו פעם אחת, ויסיח דעתו מתורה. אבל אם יראת חטאו קודמת, ומעשיו מרובין מחכמתו, הרי שמתוך שחסידיהם הן תורתן משתמרת, ושפיר חכמתו מתקיימת, ואינו בא לידי שכחה.

*

אך יש לומר בזה עוד, ובהקדם מה דאיתא בגמרא (בבא מציעא פה:) כי הוו מינצי רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא בהדי דידי קא מינצית, חס ושלום אי משתכח תורה מישראל, מהדרנא ליה מפלפולי. אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא בהדי דידי קא מינצית, דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל ע"כ. וכתוב במהרש"א (שם) יראה בזה שהשיב לו רבי חייא, דאי משתכחת תורה ח"ו, ודאי דהוה ידיך עדיפא, שעל ידי פלפולך תחזירה. אבל אנא עבידנא שלא תשתכח, ואם כן ידיך אינה אלא בכח, וידי הוא בפועל, ויותר משובח דבר שהוא בפועל, מאשר הוא בכח ע"כ.

אך יש לומר בזה עוד, כי הנה התורה הקדושה, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכו' (אבות א-א). ועוצם קדושת תורתו של משה היא עד אין

לשער, כי קיבל תורה מפי הגבורה, והוא כלי ראשון, וכאשר מסרה ליהושע יש בה קדושה עצומה, וכן מתלמיד לתלמיד, הגם שאינו דומה שומע מפי התלמיד מהשומע מפי הרב, מכל מקום כל עוד שקרוב הדבר יותר למשה רבינו יש לזה חשיבות יתירה, שיעשה התורה רושם בגופו. ולכן אמר רבי חייא לרבי חנינא, שהוא עדיף יותר, כי אם ח"ו תשתכח תורה מישראל, ונפסק הקשר מהמקבל הראשון, אלא אתה מחזיר ומהדר אותה מפלפולי, הרי חסר בתורה זו קדושת הראשונים שקבלוהו דור דור עד משה רבינו. אבל אנא עבידנא דלא תשתכח תורה מישראל, שישאר הלימוד איש מפי איש עד משה, ועל כן אנא עדיפנא ממך.

וזוהו סיבת ירידת הדורות שהם חלושים יותר תמיד מהדור הקודם, כי מתרחקים אנו בכל דור ממשה רבינו הרבי של כלל ישראל. וכמאמרם (יומא ט:) טובה צפרנן של ראשונים מכריסן של אחרונים. ואמרו (עירובין נג.) לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל, ואנו כמלא נקב מחט סדקית. ואמרו (שבת קיב.) אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אדם, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר ע"ש.

ולכן כאשר ראו ברוח קדשם אורך זמן הגלות, שיהיו ישראל מרוחקים דורות רבות מהשורש, ממה שלימד משה תורת ה' לבני ישראל, ותורק התורה מכלי לכלי עד הדורות האחרונות, השיגו שתתקרב קדושתה אצל ישראל, עד שעתידה תורה שתשתכח מישראל, כי ישראל יהיו מרוחקים מהשורש מרחק גדול, ותחסר כבר כח אש התורה מנתינתה.

אמנם מצינו במתן תורה כאשר עלה משה למרום, כתיב (תהלים סח-ט) עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם (שבת פח:), והובא בשם האר"י ז"ל שכאן נרמז שמו של התנא רבי שמעון, שב"י נוטריקון ש'מעון בן' יוחאי ע"כ. (הובא בשם הגדולים סימן שלב.) וכתוב בסמיכת חכמים (הקדמה קג:) בשם המקובלים, שמשה בשעת עלייתו זכה שנתעבר בו נשמת רבי שמעון בן יוחאי, והרמז הוא שבית שבי, ששבה והשיג נשמת שב"י נוטריקון ש'מעון בן' יוחאי ע"כ. ואם כן

הוא מקור ראשון מקבלת התורה, וממילא מימיו ואילך לא תשתכח תורה מישראל, ולכן נעשה אדם נאמר בעבורך, שרק בעבורו לא תשתכח התורה, ותקיים רצונו של ה' באמירת נעשה אדם.

ובזה יתבאר מה דאיתא בספר אגרא דכלה, בראשיית יצורף א"ת רשב"י, ראשי תיבות א"ור ת'ורת רבי שמעון ב"ן יוחאי, הוא אשר שלחו ה' למחיה להאיר עיני ישראל באור תורתו ע"כ. והכוונה הוא, כי בראשית ברא אלקים, בשביל ישראל והתורה שנקראו ראשית נברא העולם, ולכאורה בדרך הטבע עתידה תורה שתשתכח מישראל, בכובד הגליות שיעברו מעת נתינתה על ידי משה רבינו, ואיך יתקיים העולם. על כן בא הרמו א"ת רשב"י, שרבי שמעון נתעבר ביחד עם משה בקבלת התורה, ותורתו של רבי שמעון יאיר אור התורה לכל הדורות עד עת קץ.

ולכן מנהג ישראל תורה לנעוץ סוף התורה לתחלתה, שזה בא לרמז כי בשעה שיסתיים כח תורתו של משה, ועתידה תורה שתשתכח מישראל, יזרח אור תורתו של רבי שמעון, ובסיום תורת משה רבינו תהיה בראשיית, אור התורה יאיר מרבי שמעון, ולא תשתכח התורה מישראל. ונראה דזהו מה שאמרו שרבי שמעון בן יוחאי הוא לכל, שהרי כל תורתנו הוא בזכותו, שהכריז ח"ו שתשתכח תורה מישראל, ועל ידו נאמר גם עלינו נעשה אדם, ולכן גם פחותי עם מרגישין קשר חזק עם רבי שמעון, כי אף על גב דאיהו לא חזו מזלייהו חזי.

והנה רבי שמעון בחייו מלאכתו היה לבטל גזירות רעות מישראל, וגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן (חולין ז:), והרי חסידים מלאכתן מתברכת, מכל שכן שבמיתתו יש לו כח יותר לפעול ישועתן של ישראל, וימליץ טוב בעדנו, להתברך כל אחד בשפע בני חיי ומזוני ריחי עד עולם.

היה רבי שמעון כלי ראשון בקבלת התורה, שהרי נשמתו נתעבר אז עם משה רבינו. ואם כן כשבא רבי שמעון לעולם הזה בדורו, בא התחדשות של אור תורה לעולם, ותלמידיו שתו דבריו בצמא מחדש מכלי ראשון. ולכן מתחלה קודם שנברא רבי שמעון, והיתה המשך אור התורה איש מפי איש עד משה רבינו, על כן השיגו חכמי ישראל שעתידה תורה שתשתכח מישראל, כיון שהדורות האחרונות יהיו מרוחקות כל כך מהמקבל הראשון. אבל כשבא רבי שמעון הכריז ואמר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, כי מירידת רבי שמעון בעולם נתגלה אור חדש בתורה מכלי ראשון שהיה ביחד עם משה בקבלת התורה, ולא תשתכח עוד תורה מישראל.

והנה דרשו חז"ל (ב"ר א-א) בראשית ברא אלקים (א-א), בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקרא ראשית ע"כ. ואם כן מה שאמר ה' נעשה אדם, הוא רק בשביל קיום התורה של ישראל, ואם בסופו תשתכח תורה מישראל, אין חפץ לה' בעולמו, ומה יתרון לו בעולמו בישראל בלי תורה. רק על ידי לידת רבי שמעון, שנתחדשה על ידו אור התורה שעלה ביחד עם משה למרום לקבלה, שוב לא תשתכח תורה מישראל, וממילא שפיר נאמר מפי הגבורה נעשה אדם, כי התורה תהיה נחלת ישראל עד עולם.

והנה אמרו (שבת פח.) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים (שיר ב-ג), למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע ע"כ. ואם כן בשעת מתן היו ישראל ישדה תפוחים, שענו יחדיו קול אחד, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד-ז), ואז עלה רבי שמעון ביחד עם משה רבינו לקבל התורה. וזהו בר יוחאי ולשדה תפוחים עלית ללקוט בו מרקחים, שבזמן שישראל היו כשדה תפוחים, אז עלית ביחד עם משה לקבל התורה. ואם כן תורתו של רבי שמעון

סעודה שלישית

כתונת בד קודש ילבש וגו' (טז-א). הנה הנגינה על הכתוב ויאמר ה' אל משה וגו', הוא, קדמא ואולא, רביעי, זרקא מונח סגול.

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימותו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו', בזאת יבא אהרן וגו',

ונראה בביאור הדברים, על פי מה שכתוב בפנים יפות (ריש פרשתנו) בטעם שנאמרה דיבור זה אחרי מות שני בני אהרן ולא בסיני, כי אמרו חז"ל (יומא פו.) רבי ישמעאל היה דורש ג' חלוקי כפרה ותשובה עם כל אחד ואחד וכו', עבר על לא תעשה תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורים ממרקין, אבל מי שיש בידו חילול השם וכו', ואמרו (ברכות ה:): מיתת בנים מזבח כפרה. לפי זה יש לומר אילו היה אומר פרשה זו בסיני, כיון שאמרו חז"ל (ר"ה כו.) מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב, דאין קטיגור נעשה סניגור דהיינו חטא העגל, הוי סבר כיון שעבר יום הכיפורים ומיתת בניו, הרי יסורים ממרקין ונמחל לגמרי חטא העגל ויכול לכנס בבגדי זהב, לכך המתין הקב"ה לומר פרשה זו כתונת בד קודש ילבש וגו' אחר מיתת בני אהרן, כי עדיין לא נתכפר עון העגל לגמרי שלא יהיה ח"ו קטיגור, והטעם מפני שהיה בו עון חילול השם, והיינו דכתיב ולא ימות, כמו שאיתא שם (יומא פו.) מיתה ממרקת ע"כ.

וזה נרמז גם בהנגינה, 'קדמא ואולא', מן הדין היה להקדים דיבור זה בסיני, ולא להמתין עד אחר מות שני בני אהרן, אך רצה ה' להראות לאהרן שלא נתכפר עדיין חטאו לגמרי, 'רביעי', מפני שחטאו הוא מחלוקי כפרה הרביעית, עון חילול ה' אשר רק מיתה ממרקת. ולכן גם כאשר 'זרקא סגול' שעבר עליו שלשה סוגי כפרה, תשובה ויום הכיפורים ויסורים, עדיין נשאר הקטיגור, ולא יכנס רק בבגד לבן, כי אין קטיגור נעשה סניגור.

*

ויש לומר עוד בטעם שהזהיר לאהרן על זה רק אחרי מות שני בני אהרן. כי הנה בתורת כהנים העיר על כפל הלשון, וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו', ויאמר ה' אל משה וגו', דבפסוק הראשון לכאורה לא נאמר שום דיבור מיוחד. ובאור החיים הק' פירש, שה' דיבר למשה איך היתה דרך מיתתו, 'בקרבתם לפני ה' וימותו', שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש, והוא סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים ע"ש. והוא הוא מה שאמר ה' בקרובי אקדש (י-ג), שאמר משה לאהרן, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך (ויק"ר יב-ב).

ולכאורה יש להבין הלא משה אמר, ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואתפלל גם בעד אהרן וגו' (דברים ט-כ), וברש"י שבשביל חטא העגל רצה ה' להשמיד את אהרן, וגם לכלות את בניו, והועילה תפלתו מחצה, ומתו שנים ונשארו השנים (ויק"ר ז-א) ע"כ. ואם כן איך בסופו נבחר אהרן עצמו להיות הכהן הגדול, ובניו נדב ואביהוא שיש עליהם חרון אף ה', הם הם הגדולים ביותר, אשר עליהם אומר ה' בקרובי אקדש.

אך הרי אמרו (ברכות יט.) אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, בודאי עשה תשובה ע"ש. ובודאי שאהרן קדוש ה' עשה תשובה על חטאו. והרי אמרו (ברכות לד.) במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים עומדין, על כן בתשובתו נתעלה יותר מכל העם שהם היו צדיקים בחטא הזה. ולא עוד אלא שבודאי תשובתו היתה תשובה מאהבה, אשר זדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו.), ואין כאן חטא כלל עוד, אלא אדרבה נתהוו ממנו זכות גדול, ולכן הוא ראוי לכהונה גדולה, ועל בניו אין רושם מהחטא, והם גדולים עוד ממשה ואהרן.

ומבואר בבני יששכר (תשרי יד-לט) בשם החיד"א, כי הד' חילוקי כפרה אינם רק להשב מיראה, אבל השב מאהבה אין צריך לד' חילוקי כפרה, רק מתכפר הכל בתשובה לבדה. וסיים עלה כיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה, פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה ע"ש. ואם כן גם אי היה כרוך בחטא העגל ענין של חילול השם, מכל מקום בתשובה מאהבה נתכפר גם זאת, ונהפכה לזכות.

ומעתה כאשר יראה אהרן, כי בניו נדב ואביהוא שהיה עליהם גזירת כליון, נבחרו מאת ה' להיות מהקרובים ביותר אל ה', להתקיים בהם בקרובי אקדש, אם כן יתכן שיחשוב שזאת היא בשביל שעשה תשובה מאהבה, ונתהפכה החטא לזכות. ואם כן לא נשאר מחטא העגל שום קטיגור, ומותר ליכנס גם בבגדי זהב, ולא שייך לומר אין קטיגור נעשה סניגור. על כן אחרי מות שני בני אהרן, שגילה לו ה' שזהו מגודל קדושתם, בקרבתם לפני ה' וימותו, אם כן יש לחוש שיכנס אהרן בבגדי זהב, שאין כאן

עוד קטיגור, על כן צוה לו ה' שעם כל זאת רק כתונת בד קודש ילבש וגו', ולא יכנס רק בבגדי לבן.

*

והנה ה' אמר בקרובי אקדש, שיתקדש הבית במיוחדעיו של מקום, ויש להבין מהו הכוונה בזה, שבחנכות בית ה' עלה נשמתן של נדב ואביהוא במיתת נשיקה, ובזה נתקדש הבית. ונראה דאיתא בגמרא (מנחות קי.) לעולם זאת על ישראל (דברי הימים ב ב-ג), זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ע"כ. וכתבו התוס', מדרשות חלוקין, יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים, ויש מי שאומר כבשים של אש. והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה, ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ע"כ. ובבית יוסף (או"ח סימן קכ) כתב דהכי פירושו, ואשי ישראל כלומר אנשי ישראל הנקרבים על ידי מיכאל, או יהיה מלשון אשה ריח נחוח, כלומר קרבנות ישראל דהיינו נפשותיהן שהן עצמן נקרבות על ידי מיכאל, גם תפלתם של ישראל הכל תקבל ברצון ע"כ. ואם כן בבית המקדש של מעלה, הקרבת הקרבנות הוא בנשמתן של ישראל.

וכיון דבית המקדש של מטה מכוון נגד של מעלה, וזה לעומת זה עשה ה', על כן היה מן הצורך שביום שנתחנך המשכן למטה, שזהו התחלת העבודה בבית ה', שיהיה בו גם הקרבת נשמות צדיקים גם למטה, וממילא כשיחרב המקדש יהיה המשך הקרבת הקרבנות למעלה בנשמותיהן של צדיקים. וזהו שאמר לו ה' למשה, שיתקדש הבית במיוחדעיו של מקום, כי יש צורך ביום חינוך המשכן שמתקדש אז להקרבת קרבנות, שיהיה למטה גם כן הקרבת נשמותיהן של ישראל כמו למעלה, ולכן היה אצל נדב ואביהוא גופן קיים ונשמותיהן נשרפין (רש"י י-ה), דוגמת הקרבנות למעלה, שהוא בנשמותיהן של ישראל.

ונראה דזהו שאמר משה בעת שמתו נדב ואביהוא, ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' (י-י), כי אז נתגלה לכל שיש ענין הקרבה גם בנשמותיהן של צדיקים, אשר זהו עבודת הקרבנות למעלה אחר שנשרף בית מקדשינו, ולכן הוצרכו לחנך המשכן בנשמותיהן. על כן אחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה', היינו שריפת בית מקדשינו, שהכין ה' כעת

הקרבת קרבנות של שריפת צדיקים שיצטרכו לעתיד כשיחרב בית מקדשינו.

אמנם אכתי יש להבין, הא הקרבת הקרבנות למעלה הוא 'בנשמותיהם' של צדיקים, וכאן היה ההקרבה בעודם בגופם. ונראה דמטעם זה הוצרך להיות זאת בצדיקים כאלו שהם היותר קרובים אל ה', אשר הם הפכו כבר את החומר לצורה, עד שגם בהיותם למטה אין שולט בהחומר שלהם ענין גופני. והוא על דרך שמצינו שאמר הכתוב (במדבר כ-טז) וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, וברש"י זה משה, שהנביאים קרויין מלאכים ע"ש. והיינו שכמו שהמלאך כולו רוחני ואין בו שום ענין גופני, כן היה משה רבינו. ואיתא באלשיך (סו"פ ברכה) כי משה קבור בקבר שמים, כי הגוף שלו כנשמה תחשב ע"ש.

ומשה רבינו אמר על עצמו, ארבעים יום לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (דברים ט-ט), ואיתא במדרש (ב"ר מח-יד), וכי אפשר להתקיים ארבעים יום וארבעים לילה בלא אכילה ושתייה, אלא עלית לקרתא הלך בנימוסיה וכו' ע"ש. והיא פליאה דתירוץ זה לא יתכן רק אם היה מקשה למה עשה זאת שלא אכל, אבל כיון דהקושיא היא האיך אפשר להתקיים, אם כן אף אם ראוי לילך בהנימוס של מקום שנכנס בו, מכל מקום הרי הוא מן הנמנע.

ופירש בעיון יעקב (סוטה יד.) דודאי לא קשה על משה היאך התקיים ארבעים יום בלא אכילה ושתייה, דשאני משה דמלאך ה' הוא וגופו כולו רוחני ואין צריך לאכילה ושתייה, אלא דאם כן קשה למה אכל ושתה בשאר הימים כיון שאין צורך לו, דמדאמר ארבעים יום וכו', מכלל דבשאר הימים אכל ושתה. ועל זה משני שפיר, דלכן אכל ושתה בעת שהיה על פני האדמה, כי עלית לקרתא הלך בנימוסיה ע"ש. (והכפיל דבריו בשו"ת שבות יעקב סימן צא, והובא בישמח משה פ' בראשית עה"פ ויצו ה'). ומדריגה זו היתה גם באהרן, שאמר עליו הכתוב (מלאכי ד-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו', כי מלאך ה' צבאות הוא.

ולכן הבין משה רבינו מתחלה שיתקדש הבית או בי או בך, כי לזה נצרך חינוך באנשים כאלו שהפכו החומר לנשמה, אשר מדה זו מצינו במשה וגם באהרן שקראם הכתוב בשם מלאכים. אך כעת אני רואה שהם גדולים ממני וממך, אשר הם הם הקרובים לה', שעליהם אמר בקרובי אקדש.

יבא בכל עת אל הקודש. וזהו כוונת הנגינה, רביעי זרקא מונח סגול, שהגם שהפך הג' יסודות שלו לצורה, ואין בו מיסוד עפר רוח ומים, אלא רק היסוד הרביעי של אש, כמלאכי אש, אף על פי כן אל יבא בכל עת אל הקודש.

והנה ידועים דברי מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, דהגם דאיתא בירושלמי (יומא ה-ב) וכל אדם לא יהיה באהל מועד, אפילו מלאכים דכתיב בהו (יחזקאל א-י) ודמות פניהם פני אדם (הובא בתוס' מנחות קט:). ואם כן מה מתרץ שאהרן היה אז כמלאך. אלא דאדם שנתהפך למלאך יוכל לבוא, ורק מלאך מתולדתו לא יהיה באהל מועד. וביאר בטעמו, כי הטעם אשר מלאך לא יהיה שם באהל מועד, משום דמלאך אשר נברא מתחלתו מלאך אינו יכול להמליץ כל כך טוב על ישראל, כי אינו מבין ההרפתקאות וההכרחיות שאדם צריך להכריח את עצמו לעבוד את השי"ת, ואינו יודע עד כמה בוער היצר הרע באדם. אבל כשנעשה מאדם מלאך, הוא יודע הכל ויכול להמליץ טוב. ולכן הכהן גדול שנעשה מאדם מלאך, הוא גדול יותר מן מלאך, ומותר לו להיות שמה ודפח"ח.

ויש לרמוז דזהו הכוונה בהנגינה על הכתוב וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו', גרשיים מונח מונח רביעי, דלכאורה יקשה דאם כן איך יכנס אהרן לאהל מועד, הלא גם מלאך ה' אסור ליכנס. ועל זה בא הנגינה לתרץ, דזהו רק במי שהוא מלאך מתולדתו, אבל הנולד מחומר של ארבע יסודות, וגירש אותם מגופו, עד שמונח אצלו רק היסוד הרביעי, כמלאך אש, הוא רשאי ליכנס לעבודתו, ואינו בכלל הציווי של כל אדם לא יהיה באהל מועד.

ונראה דמטעם זה עושין מדורות של אש ביומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי, להורות על גודל מדריגתו שנתעלה כמלאכי אש, והפך את כל היסודות של חומר להיות כמלאך אש. וכמו שאמר על עצמו (זוה"ק ח"ב לח:): שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה' (שמות כג-ז), דא רבי שמעון בן יוחאי ע"ש. והיינו כמו שנאמר אצל ה' (דברים ד-כד) כי ה' אלקיך אש אוכלת היא.

והנה הכתוב אומר, וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש (טו-יז). ובמדרש (ויק"ר כא-יב) אמר רבי אבהו וכהן גדול לא אדם היה. אלא כההוא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו, היו פניו בוערות כלפידים עליו (ויצא מכלל אדם לכלל מלאך), הדא הוא דכתיב כי מלאך ה' צבאות הוא ע"כ. ונראה דמה שאמרו שהיו פניו בוערות כלפידים, כי האדם הוא מורכב מארבעה יסודות, אש מים רוח ועפר, והמלאכים הם מלאכי אש, כי היא הרוחני ביותר משאר היסודות. וכמו כן נשמת אדם היא אש, נר אלקים נשמת אדם (משלי כ-ז). וכאשר האדם מהפך החומר לצורה, אז כל יסודותיו מתהפכים לאש, ואינו בגדר אדם אלא כמלאך, ועל כן פניו בוערות אז כאש.

ובזה מובן מה שנאסר אהרן להכנס בבגדי זהב, דאין קטיגור נעשה סניגור, ולכאורה ביתר הוי ליה לאסור ליכנס את אהרן עצמו שעשה העגל, שיעורר קיטרוג יותר מהזהב הדומם שנעשה בו העגל. אך אהרן בעת בואו לאהל מועד הרי נתהפך אז למלאך אלקים, ואין זה אותו האדם שעשה את העגל, על כן נאסר רק הזהב שלא נשתנה.

ולפי זה במיתת שני בני אהרן, שחינכו את הבית בהקרבת נשמותיהן של ישראל, מתברר לכל שיתכן שיהפוך אדם החומר לצורה, עד שגם גופו מתעלה למדריגת נשמתו, שלא היה בהקרבתם הקרבת גוף רק נשמה לבד. והנה אהרן נצטוה שלא יכנס לפנים בבגדי זהב רק בבגדי לבן, כי אין קטיגור נעשה סניגור, ולכאורה הוא עצמו הוי קטיגור בכניסתו, ועל כרחק צריכין לומר שהוא אינו אותו האדם שעשה העגל שנתהפך למלאך. על כן אחרי מות שני בני אהרן, שנתגלה שיתכן לאדם להיות כמלאך, אז צוה ה' לאהרן, שהגם שאין להכניס לפנים בגדי זהב, מכל מקום הוא עצמו שפיר יוכל ליכנס לעבודתו, ובזאת יבא אהרן אל הקודש.

ומעתה הרי יתכן שיחשוב אהרן כי רשאי הוא ליכנס בפנים בכל עת, שהרי אינו בגדר אדם אלא כמלאך, והמלאכים סובבים את פני ה', על כן הזהירו ואל

נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' דניאל בלומנפילד ה"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' שרוא צבי פישמאן ה"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' אברהם האפפמאן ה"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' שלמה ברילל ה"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב	נתנדב ע"י ידידיו מוה"ר ר' אהרן יוסף דאסקאל ה"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב
--	--	--	---	--

